

Рибалко В.О.

*викладач кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету
Львівського державного університету внутрішніх справ*

ПРИМИРЕННЯ ЯК ОДНА З ПІДСТАВ ДЛЯ УКЛАДЕННЯ УГОД У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Певно, найбільш революційним і найобговорюванішим нововведенням нового КПК України є запровадження досі невідомого українському кримінальному процесу інституту – кримінального провадження на підставі угод про примирення. Угода про примирення укладається між потерпілим та підозрюваним або обвинуваченим. Суд переконавшись, що угода може бути затверджена, на її підставі ухвалює вирок і призначає узгоджену сторонами міру покарання або призначає покарання та звільняє від його відбування з випробуванням.

Однією, передбаченою п.4 ч.7 ст.474 КПК України, підставою для відмови у затвердженні угоди є обґрунтовані підстави вважати, що сторони угоди не примирилися.

Хоча таке оцінне поняття як *«примирення»* широко використовується в законодавстві, в КПК України воно не тлумачиться, а у юридичній літературі його розуміють по-різному.

Науковці висловлюють різне бачення самої суті примирення між сторонами. Одні дослідники розуміють *«примирення»* лише як угоду між сторонами кримінального конфлікту, а інші – вбачають у *«примиренні»* ще й необхідність у налагодженні нормальних відносин між сторонами.

Так, говорячи про примирення винного з потерпілим, В.В. Землянська вважає, що під *«примиренням»* слід розуміти досягнення угоди, яка фіксує примирення потерпілого та обвинуваченого та ту обставину, що потерпілий не заперечує проти звільнення винного від кримінальної відповідальності [1, с.118]. Таку ж позицію висловлює В.С. Єгоров, який вважає, що примирення передбачає досягнення між обвинуваченим і потерпілим взаємної домовленості, за якою у постраждалої сторони відсутні претензії до сторони, яка завдала шкоди [2, с.190]. Лише як угоду між сторонами *«примирення»* також розуміє О.В. Давидова [3, с.47], А.В. Єндольцева [4, с.105-106], П.Л. Фріс [5, с.263].

На противагу вищенаведеній позиції окремі науковці під *«примиренням»* розуміють відновлення між потерпілим та обвинуваченим нормальних, дружніх стосунків [6, с.20]. Під *«примиренням»* вони розуміють припинення між потерпілим та обвинуваченим ворожнечі та встановлення

між ними згоди та мирних стосунків [7, с.274; 8, с.138], відновленого безконфліктного стану між цими особами [9, с.7; 10, с.101]. На думку О.Є. Соловйової, «*примирення*» у кримінальному процесі – це добровільне волевиявлення потерпілої від злочину особи на прощення обвинуваченого та досягнення з ним згоди відносно порядку, розміру, засобів та умов усунення шкоди, яка була заподіяна злочином, і здобуття між ними миру [11, с.9, 64, 224]. Автор вважає, що результатом «*примирення*» повинно бути прийняття обопільного рішення про позитивні наслідки конфлікту, що мають прояв у зміні внутрішнього ставлення до злочину як обвинуваченим, так і самим потерпілим [11, с.62].

Такою, що в більшій мірі відповідає вимогам чинного законодавства, з двох наведених позицій слід вважати позицію тих вчених, які стверджують про те, що «*примирення*» між сторонами не обов'язково повинно передбачати встановлення дійсно дружніх чи приятельських відносин. Взаємини, як і колись, можуть залишатися натягнутими і навіть ворожими [12, с.190-191]. Обвинувачений та потерпілий часто «розходяться», склавши своєрідну угоду, вигідну для обох сторін, при цьому вони не керуються спонуканнями до укладання миру та товариських стосунків [13, с.95]. Відновлення мирних стосунків, таким чином, не є головним у процесі досягнення «*примирення*» [12, с.25].

Суду не потрібно вдаватися до з'ясування реального стану прощення потерпілим обвинуваченого, оскільки суд позбавлений реальної можливості з'ясувати дійсний характер взаємовідносин між ними. Одні особи, володіючи акторськими здібностями, можуть непогано зіграти роль гарних друзів. Інші ж, навпаки, можуть не проявляти своїх емоцій, навіть до тих, кому посправжньому симпатизують. З'ясувати, чи між сторонами угоди справді існують нормальні відносини, чи має місце лише гарна їх імітація, вкрай важке завдання. А тому, визначальним фактом, що свідчить про «*примирення*» обвинуваченого та потерпілого, повинна бути укладена між ними угода, умови якої задовольняють обох.

Для того, щоб сторони угоди вважалися такими, що «*примірилися*», не важливо якими мотивами вони керуються. Цілком можливо, що вони йтимуть на укладення угоди лише з прагматичних міркувань. Обвинувачений може боятися призначення суворішого виду покарання, навіть реально не розкаюючись у скоєному, а потерпілий керуватися бажанням якнайшвидше отримати відшкодування заподіяної шкоди. При цьому їхнє суб'єктивне ставлення один до одного може залишатися негативним. Головне, щоб ці негативні емоції, які сторони відчувають одне щодо одного, не завадили їм укласти угоду. А ступінь щирості та глибини «*примирення*» не є юридично значимою обставиною, яка

підлягає доказуванню при вирішенні питання про можливість затвердження угоди.

З огляду на вищенаведене, не можна такою, що відповідає вимогам чинного законодавства судову практику, якою констатується відсутність «примирення» між сторонами угоди лише на тій підставі, що обвинувачений та потерпіла особисто не зустрічалися для обговорення умов угоди. Той факт, що питанням укладення між ними угоди займався адвокат потерпілої, а угоду про примирення вони підписували окремо один від одного, не свідчити про відсутність у них волевиявлення на досягнення згоди на умовах, визначених угодою[14].

Література

1. Землянська В.В. Пропозиції щодо закріплення процедури примирення між потерпілим та обвинуваченим у проекті кримінально-процесуального кодексу України / В.В.Землянська // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Створення ювенальної юстиції в Україні». – Київ, 11-12 квітня 2005 р. – С.118-122.
2. Егоров В.С. Теоретические вопросы освобождения от уголовной ответственности / В.С. Егоров – М.: Московский психолого-социальный институт, 2002. – 279 с.
3. Давыдова Е.В. Примирение с потерпевшим в уголовном праве: дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Е.В.Давыдова. – Ставрополь, 2001. – 150 с.
4. Ендольцева А.В. Институт освобождения от уголовной ответственности: проблемы и пути их решения: Монография / А.В. Ендольцева. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2004. – 231с.
5. Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина: Навчальний посібник. / П.Л. Фріс – Київ: «Центр навчальної літератури», 2004. – 362 с.
6. Ценева В.В. Освобождение от уголовной ответственности в связи с примирением с потерпевшим: Автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.08 / В.В.Ценева. – Томск, 2002. – 25 с.
7. Пинаев А.А. Курс лекций по Общей части уголовного права. Книга первая. О преступлении. / А.А. Пинаев – Х.: «Харьков юридический», 2001. – 289с.
8. Баулін Ю.В. Звільнення від кримінальної відповідальності: Монографія. / Ю.В. Баулін – К.: Атіка, 2004. – 296с.
9. Перепадя О.В. Кримінально-правові аспекти примирення між особою, яка вчинила злочин, та потерпілим (порівняльний аналіз законодавства України та ФРН): автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.08

/ О.В.Перепадя. – К., 2003. – 18 с.

10. Перепадя О.В. Примирення між особою, яка вчинила злочин, та потерпілим як засіб виконання превентивних завдань кримінального права / О.В. Перепадя // Право України. – 2000. – № 10. – С.101-104.

11. Соловійова О.Є. Примирення сторін у кримінальному процесі України: дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Олена Євгеніївна Соловійова. – Харків, 2006. – 234 с.

12. Яценко А.М. Примирення з потерпілим у механізмі кримінально-правового регулювання: дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Андрій Миколайович Яценко. – К., 2006. – 218с.

13. Усатий Г.О. Кримінально-правовий компроміс. Монографія. / Г.О. Усатий – К.: Атіка, 2001. – 128с.

14. Ухвала Лозівського міськрайонного суду Харківської області від 05.09.2013 року (№ судової справи 629/3575/13-к; № провадження 1-кп/629/249/13) [Електронний ресурс] / Лозівський міськрайонний суд Харківської області. – Режим доступу:

<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/33298153>.

Рибалко, В.О. Примирення як одна з підстав для укладення угод у кримінальному судочинстві [Текст] / В.О. Рибалко // Актуальні проблеми юридичної науки на шляху сучасної розбудови держави і суспільства : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 5-7 червня 2014 р. / Ред.кол.: В.С. Венедіктов, А.М. Куліш, М.М. Бурбика; За ред.: В.С. Венедіктова, А.М. Куліша. - Суми : СумДУ, 2014. - С. 361-364.